

"אנחנו זקוקות למישהו שיכיל קצת את כל ההכלה שלנו"

ההבדלים בין חוויית הקושי ומשאבי ההתמודדות של גננות בחינוך המיוחד למול גננות בחינוך הרגיל

עבודת גמר יישומית במסגרת לימודי תואר שני בתוכנית חינוך בגיל הרך
מציגה: יסמין ארם
בהנחיית ד"ר שירלי שויער

מטרת המחקר

המחקר בוחן, ממפה ומשווה את האתגרים ומקורות התמיכה כפי שנתפסים על ידי גננות בחינוך הרגיל והחינוך המיוחד. הצורך במחקר זה נובע מתוך היכרות עם עבודתן המורכבת של הגננות, מתוך הכרה בחשיבות ההקשבה לקול האותנטי שלהן ובחינת הרגשות והמחשבות שהן חוות בהתמודדויות השונות בגן והגורמים התומכים בהן למול קשייהן.

מבוא

*תחושת הבדידות של הגננת נובעת מ: (א) כמות תמיכה מצומצמת של שעות סיוע, (ב) חוסר תמיכה או תמיכה שאינה רציפה סביב מצבי משבר, (ג) ציפייה לליווי אמפתי ולא רק פונקציונאלי. *התמודדותה המקצועית כרוכה בציפיות ההורים, הפיקוח והרשות (מכון אדמתי למחקר, 2000).

*גורמי הלחץ הגבוהים ביותר נובעים מהיבטים שונים הקשורים לעבודתה היום-יומית של הגננת עם הילדים: לחצים הנובעים מהאחריות לבטיחות הילדים ולחצים הנובעים מעבודה עם ילדים בעלי קשיים (אושרת, 2001).

*בבסיס עבודתה של גננת החינוך המיוחד ישנה התייחסות לגרעין הבסיסי המשותף של ידע ומיומנויות הדרושים לגננות, כגון היכרות עם שלבי התפתחות נורמטיביים. מצד שני נדרשת ראיית ההבדלים והצרכים האישיים של כל ילד וזיהוי סגנונות הפעילות והלמידה הייחודיים לו. בעקבות זיהוי צרכים ויכולות אלה, על הגננת ליישם דרכי הערכה ופיתוח תכניות התערבות בשיתוף פעולה עם המשפחה והצוות הבין מקצועי (לייזר, 2002).

*גורמים מחוץ לגן כגון מפקחת, מדריכות מקצועיות, פסיכולוג חינוכי (מהשירות הפסיכולוגי החינוכי יישובי), יועצת חינוכית וכן גורמים מהרשות המקומית מהווים מקור לתמיכה, להדרכה ולהתמקצעות, הן לגננת והן לצוות החינוכי (מבורך, 2017). עמיתות למקצוע, קרובי משפחה, אמהות ואחיות שעובדות בחינוך ולעיתים הסייעות הם הדמויות העיקריות המזכרות על ידי גננות כמסוגלות לתת מענה לצורך שלהן בשיתוף ובאזן קשבת. גננות הביעו רצון למצוא מסגרת שבה יוכלו להיפגש ולחלוק את קשייהן ורגשותיהן (פירסטטר, 2012).

שיטה

כלי המחקר: ראיון חצי מובנה משתתפות: שמונה גננות משוב בצפון הארץ, בעלות ותק של חמש שנים ומעלה. ארבע גננות מחנכות בחינוך הרגיל וארבע גננות מחנכות בחינוך המיוחד.

ממצאים

גננות חינוך מיוחד				גננות חינוך רגיל			
מקורות תמיכה מצופים ע"י הגננות	מקורות תמיכה קיימים	התמודדויות ואתגרי הגננת	תפיסת תפקיד הגננת	מקורות תמיכה מצופים ע"י הגננות	מקורות תמיכה קיימים	התמודדויות ואתגרי הגננת	תפיסת תפקיד הגננת
"אנחנו זקוקות למישהו שיכיל קצת את כל ההכלה שלנו"	"הצוות שלי מאוד עוטף אותי"	"זה מה שנותן לי כוח. העבודה עם הילדים"	"קצת כמו להציל את העולם!"	"מדריכה שתיגע באופן ספציפי לבעיות ההתנהגות בן ותעשה לנו מודלינג"	"רק גננת תבין לב של גננת"	"את רק רוצה לגמור את היום בשלום"	"אנחנו אלה שזורעות את הזרעים של הערכים בגן"
<ul style="list-style-type: none"> מפגשי גננת בליווי מקצועי הדרכה 	<ul style="list-style-type: none"> תמיכה מאינה מובנית: גננות עמיתות צוות פרא משפחה 	<ul style="list-style-type: none"> תמיכה מערכתית מובנית: מדריכה 	<ul style="list-style-type: none"> תפיסת התפקיד בהקשר לאוכלוסיות הילדים המקום הרגשי של הגננת הקניית ערכים והתנהגויות 	<ul style="list-style-type: none"> תמיכה בהתמודדות עם בעיות התנהגות: הדרכה איש צוות נוסף 	<ul style="list-style-type: none"> תמיכה מאינה מובנית: גננות עמיתות צוות סייעת גננת שילוב משפחה הורי הגן 	<ul style="list-style-type: none"> תמיכה מערכתית מובנית: מדריכה אשכול גנים מפקחת 	<ul style="list-style-type: none"> הקניית ערכים והתנהגויות של הגננת

דיון ומסקנות

תפיסת תפקיד הגננת: גננות בחינוך הרגיל והחינוך המיוחד תופסות עצמן כדמות מפתח מרכזית בהתפתחות הערכית-מוסרית של הילדים.

גננות החינוך המיוחד תופסות את תפקידן כמשמעותי ומדגישות את האוכלוסייה הספציפית אותן הן מחנכות מתוך מודעות לקשיים המשפחתיים והסביבתיים של הילדים. תוצאות אלה עולות בקנה אחד עם מחקרים שונים שנערכו בנושא.

חוויית הקושי של הגננות: גננות חינוך רגיל - הקושי המרכזי הוא התמודדות עם ילדם מאתגרים. לכך ישנה השפעה על מצבן הרגשי: עייפות, כעס, פחד, חוסר אונים. דפוס מכשיל "אין אונים" מתאפיין בחוסר אונים של הצוות החינוכי, ביטויים מילוליים של חוסר ידע, מחסור בכלים להתמודדות. גננות החינוך המיוחד מתייחסות לבעיות ההתנהגות מתוך בחירה ומודעות, וכן מתוך הכרה באתגרי אוכלוסייה זו - דפוס מערכתי מחלץ (ראזר, ורשבסקי ובר-שדה, 2011).

מקורות התמיכה של הגננות: מלבד אשכול הגנים, דגם שקיים בחינוך הרגיל בלבד, הגננות חשות שאין להן מקור תמיכה מובנה, ומקורות התמיכה המשמעותיים שלהן הינם עמיתות למקצוע, צוות הגן (בחינוך הרגיל הסייעת), ומשפחה. בחינוך הרגיל גם הורי הגן מהווים משאב תמיכה משמעותי לגננות.

מקורות תמיכה מצופים: גננות החינוך הרגיל מצפות לתמיכה בדמות הדרכה תוך גנית אשר תאפשר להן למידה ומודל בתחום קשיי ההתנהגות בגן.

מצד גננות החינוך המיוחד עלה צורך מהותי למפגשי גננות מאורגנים שבהם יוכלו לחלוק, להתייעץ, לשתף, להיתמך ולאורר רגשות. מקום שבו יכילו אותן - המכילות. לשיתוף פעולה רפלקטיבי יש חשיבות רבה בהפחתת בידודם של אנשי החינוך ובקידום התפתחותם האישית והמקצועית. היעדר אפשרות לשיתוף בעבודת החינוך מהווה מחסום לפיתוח החשיבה הרפלקטיבית ופוגע בהתפתחות המקצועית (Drago-Severson & Pinto 2006).

ביבליוגרפיה

מבורך, ס' (2017). מנהיגות חינוכית בגיל הרך. מכון מופ"ת.

מכון "אדמתי" למחקר (2000). מיפוי צורכי גננות - בחינת עמדות ותפיסות (ד"ח מחקר). ירושלים: משרד החינוך, האגף לחינוך קדם-יסודי והשירות הפסיכולוגי-הייעוצי